

opusdei.org

Razmišljanja o dobrom Samaritancu

Članak Ane Marte Gonzalez
objavljen u broju 'Scripta
Theologica' iz prosinca 2018.

20.09.2023.

U svojoj nedavnoj enciklici Fratelli
tutti, papa Franjo kaže da je
prispodoba o dobrom Samaritancu
„ona s kojom se svatko od nas može
poistovjetiti i smatrati je
izazovnom.”[1] Drugo poglavlje
njegove enciklike je prošireni

komentar na ovu prispodobu, koja je ključ za čitanje cijele enciklike.

U nastavku je izvadak iz članka Ane Marte Gonzalez objavljen u prosincu 2018. u časopisu Scripta Theologica.

[2] Ona nudi razmišljanja o ovoj prispodobi u svjetlu dva teksta: Salvfici Doloris svetog Ivana Pavla II i pisma blaženog Alvara del Portilla upućenog vjernicima Opusa Dei, napisanog u siječnju 1993.

Odlučno pitanje

Parabola o dobrom Samaritancu nalazi se u 10. poglavlju Evandjelja svetog Luke. Sveti nam pisac predstavlja učitelja Zakona koji ustaje i Isusu postavlja odlučno pitanje: „*Učitelju, što mi je činiti da baštinim život vječni?*” [3] Umjesto brzog odgovora, Isus odgovara drugim pitanjem: *Što piše u zakonu?* Pismoznanc odgovara riječima preuzetim iz knjige Ponovljenog zakona: *Ljubi Gospodina Boga*

svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; a bližnjega svoga kao sebe samoga. A on mu reče: „Pravo si odgovorio; učini ovo i živjet ćeš.” Ali on, želeći se opravdati, reče Isusu: „A tko je moj bližnji?” [4]

U svojoj prividnoj jednostavnosti, prispodoba o milosrdnom Samaritancu prenosi neobično duboku poruku, koja je kroz stoljeća budila savjesti i poticala autentične duhovne mobilizacije. Njezina vjerska poruka iskristalizirala se u etičke, osobne i institucionalne izraze, bez kojih ne bismo mogli razumjeti našu suvremenu kulturu.

Znakovito je da paraboli prethodi pitanje od strane poznavatelja zakona: A tko je moj bližnji? Kako ističe sveti Ivan Pavao II., ovo pitanje daje povod cijeloj pripovijesti (usp. Salvifici Doloris, br. 28), i ne treba ga

odvajati od odlomka koji se odnosi na posljednji sud, u kojem se Isus poistovjećuje sa svakim tko pati od gladi, žeđi, nema odjeće, zatvoren je ili je bolestan. Ovdje se također mogu citirati snažne riječi svetog Ivana: *Reče li tko: „Ljubim Boga”, a mrzi brata svoga, lažac je; jer tko ne ljubi svoga brata kojega vidi, ne može ljubiti Boga kojega ne vidi (1 Iv 4,20).*

Promjena perspektive

Nakon što je opisao različite reakcije svećenika, levita i Samaritanca na situaciju unesrećenog čovjeka, Isus se ponovno obraća učitelju Zakona: koji se od ove trojice, po vašem mišljenju, pokazao bližnjim čovjeku koji je upao među razbojnike ?[5] Onaj tko je prvi postavio pitanje dužan je odgovoriti na osobni način, nakon što je saslušao i razumio, također na osobni način, implicitnu poruku priče. Rekao je: „Onaj koji mu

je ukazao milost." A Isus mu reče:
„Idi i čini tako." [6]

Isus ne dopušta da onaj koji postavlja pitanje postane puki promatrač, možda čak i sudac. Odgovor na pitanje tko je naš bližnji zahtijeva predanost koja počinje spoznajom da priča zahtijeva promjenu perspektive, odustajanje od pozicije jednostavnog gledatelja.

Suosjećanje i djelovanje

U *Salvifici Doloris*, Ivan Pavao II. naglašava potrebu za stjecanjem ove nove perspektive koja izvire iz milosrdnog srca: „Svatko tko stane uz patnju drugoga, u kojem god obliku bila, milosrdni je Samaritanac. Ovo zaustavljanje ne znači znatiželju već dostupnost. To je poput otvaranja određenog unutarnjeg raspoloženja srca, koje također ima vlastiti emocionalni izraz. Naziv 'dobri Samaritanac' pristaje svakom pojedincu koji je osjetljiv na tuđu

patnju, kojeg gane tuđa nesreća. Ako Krist, koji poznaje nutrinu čovjeka, ističe to suosjećanje, to znači da je ono važno za cijeli naš odnos prema tuđoj patnji. Stoga treba njegovati tu osjetljivost srca, koja svjedoči o suosjećanju prema osobi koja pati. Ponekad to suosjećanje ostaje jedini ili glavni izraz naše ljubavi i solidarnosti s patnikom” (*Salvifici Doloris*, br. 28).

Iako je važno njegovati tu novu osjetljivost srca, Papa naglašava da bi to trebalo dovesti do djelovanja, do pružanja učinkovite pomoći onima u potrebi. „Dobri Samaritanac iz Kristove prispodobe ne zaustavlja se samo na simpatiji i samilosti. Oni za njega postaju poticaj za akcije usmjerene na pružanje pomoći unesrećenom čovjeku. Jednom riječju, dakle, dobri Samaritanac je onaj koji pomaže u patnji, ma kakva bila njezina priroda. Pomoć koja je, koliko je to moguće, učinkovita.

Ulaže cijelo srce u to, ne štedi ni materijalna sredstva. Možemo reći da daje sebe, svoje 'ja', otvarajući to 'ja' drugoj osobi. Ovdje se dotičemo jedne od ključnih točaka cijele kršćanske antropologije. Čovjek ne može 'u potpunosti pronaći sebe osim kroz iskreni dar sebe' (*Gaudium et spes*, 24). Dobri Samaritanac je osoba koja je sposobna upravo za takvo darivanje sebe" (*Salvifici Doloris*, br. 28).

Od trenutka kada je postavljeno, pitanje "tko je moj bližnji" uključuje radosni zadatak: nastojanje da otvorimo svoje srce potrebama drugih kako bismo ih ublažili koliko god možemo, na istinski učinkovit način. Stoga Isus završava riječima *Idi i čini tako* (Lk 10,37). Prispodoba nas poziva da preispitamo vlastite prioritete. Može li postojati išta važnije od toga da budemo ganuti i zastanemo kako bismo izliječili rane zlostavljanoj osobi? Prispodoba

izaziva naš pogled na svijet i uzdrmava našu moralnu inertnost.

„Novu vam zapovijed dajem”

U licu druge osobe možemo vidjeti sliku Božju, pa stoga naš bližnji postaje vrijedan ne samo našeg suosjećanja i empatije, nego i naše ljubavi, koja se može dati samo slobodno.

Isus nam daje novu zapovijed: ljubite jedni druge; kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedni druge (Iv 13,34). A sveti Pavao kaže: Tko ljubi bližnjega, ispunio je Zakon (Rim 13,8). No, Benedikt XVI. naglašava da je „'zapovijed' ljubavi moguća samo zato što je više od zahtjeva. Ljubav se može 'zapovjediti' jer je najprije dana.” [7] Sveti Ivan je vrlo jasan u tom smislu: U tome je ljubav, ne da smo mi ljubili Boga, nego da je on ljubio nas i poslao svoga Sina kao iskupljenje za nas. Ljubljeni, ako nas je Bog tako ljubio, i mi smo dužni

ljubiti jedni druge (1 Iv 4,10-11).
Ljubav koju smo primili od Boga
treba doprijeti do bližnjega.

Svećenička duša i laički mentalitet

U pismu napisanom vjernicima
Opusa Dei u siječnju 1993., blaženi
Alvaro del Portillo komentirao je
prispodobu o dobrom Samaritancu.
Njegov je cilj bio na poseban način
pokazati kako se svačija “svećenička
duša” i “laički mentalitet” (dva izraza
kojima je sveti Josemaría koristio da
bi opisao stanje vjernika pozvanih
živjeti svoj poziv na svetost usred
svijeta) spajaju u svakodnevni život
kršćana.

Blaženi Alvaro nas poziva da u
povrijeđenom čovjeku prepoznamo
sliku Krista, koji je i dalje prisutan u
svima onima koji pate i s kojima se
poistovjećuje. Ali upravo zato, ne
samo onaj koji trpi, nego i oni koji
suosjećaju s njim i pokušavaju mu
olakšati njegovu patnju, slika su

Krista. Samaritanac je „stao i promijenio svoje planove; dao je siromahu svoje vrijeme i podijelio s njim vlastita sredstva. Dobri Samaritanac također je Kristova slika, model svećeničke duše, jer patnja je sredstvo posvećenja ne samo u osobi koja je podnosi, nego i u onome koji ima suosjećanja s patnicima i trudi se brinuti za njihove potrebe” (Pismo od 9. siječnja 1993., br. 19). Krist se prije svega poistovjećuje s osobom koja pati i koja je središnji lik u prispodobi. Oni koji prolaze dokazuju da su doista bližnji ozlijeđenog čovjeka onda kada žive svoju svećeničku dušu.

Usred svakodnevnih obaveza

Ne bismo prepoznali Krista u bližnjemu kad mu se ne bismo približili u njegovoj patnji, kad se ne bismo dali pokrenuti njegovim potrebama, čak i kad to zahtijeva

promjenu vlastitih planova. Blaženi Alvaro, poput Ivana Pavla II., ne ograničava se na isticanje potrebe za suosjećajnim stavom prema onima koji pate, već naglašava potrebu da se ta briga pokaže djelima. U tom kontekstu uvodi znakovitu opasku: „Što onda Samaritanac čini, kad dovede bolesnika u svratište? Izvadio je dva denara i dao ih krčmaru, govoreći: ‘Čuvaj ga; a ako što više potrošiš, vratit ću ti kad se vratim’ (Lk 10,35). Ponovno kreće na put jer ima još drugih obaveza koje ne može zanemariti. To nije isprika. To nije utaja. Ne bi učinio pravu stvar da je ostao duže. Bio bi se prepustio sentimentalnosti, ostavljajući druge obveze bez nadzora. Isto milosrđe koje ga je prije zaustavilo, sada ga tjera da nastavi svoje putovanje. Krist je taj koji nam nudi ovaj primjer” (Pismo 9. siječnja 1993., br. 19).

Blaženi Alvaro inzistira na tome da „kršćanin nikada ne može zatvoriti oči pred potrebama bližnjega. Zacijelo ne možemo biti ravnodušni prema moralnoj nesreći svih onih ljudi koji su više ranjeni u duši nego što je bio u tijelu taj jadni nesretnik. Ali ne možemo zanemariti ni materijalne potrebe ljudi... Božja ljubav otvara naše oči da prepoznamo Krista u onima koji pate, i rasplamsava u našem srcu želju da se izlijemo u djelima milosrđa, tiho, bez ikakve pompe ili ceremonije” (Pismo 9. siječnja 1993., br. 19). To je briga koju također trebamo nastojati usaditi u druge, „kako se ne bi ponašali sebično i okrenuli leđa tuzi, usamljenosti i nesreći.”

Ovo milosrđe provodimo u praksi usred naših običnih svakodnevnih zadataka, usred naših obiteljskih i društvenih obaveza. „Želja za brigom o materijalnim potrebama bližnjega

i, gdje je to moguće, pronalaženje lijeka za njih, ne zanemarujući druge obveze, poput milosrdnog Samaritanca, razlikovna je značajka spoja između svećeničke duše i laičkog mentaliteta. Ono što Bog traži od nas na prvom mjestu je da posvetimo svoj svakodnevni rad i dužnosti. Dok obavljate te dužnosti, Bog vam dopušta da se susrećete s potrebama i tugom drugih. Kad se to dogodi, jasan znak da svoje zadatke obavljate sa svećeničkom dušom jest da ne prolazite ravnodušno; i to je ništa manje jasan znak da to činite bez napuštanja drugih dužnosti koje morate posvetiti” (Pismo 9. siječnja 1993., br. 20).

Milostinja sa svog mjesta u svijetu

Blaženi Alvaro vjerno ponavlja poruku svetog Josemaríje, koji je skovao izraz „laički mentalitet“ kako bi označio prirodnost s kojom obični kršćani, građani i radnici među

ostalim ljudima (s kojima dijele način gledanja na svijet i iste brige) ulijevaju svjetlo vjere i ljubavi u ove svakodnevne ljudske stvarnosti.

U br. 20 svoga pisma nastavlja: „Bog želi da ostanete tu gdje jeste. Odatle možete izvršiti – vršite – divnu službu siromašnima i potrebnima, svima onima koji trpe neznanje, usamljenost i tugu (često kao posljedicu nepravde). Kada svom snagom tražite svetost, nastojeći posvetiti svoj svakodnevni rad te svoje obiteljske i društvene odnose, pridonosite prožetosti ljudskog društva kršćanskim duhom (usp. Lumen gentium, 61).“

Nisu samo oni koji imaju “važne” položaje u društvu pozvani ovdje igrati ulogu. „Ne mislim sada samo na one od vas koji zauzimaju vodeće položaje u financijskim, političkim ili društvenim krugovima. Mislim na sve kćeri i sve sinove Oca našega, koji

svoj rad, cijeli svoj dan pretvaraju u molitvu, u zanimanjima koja možda nisu baš spektakularna, baš kao što je rad i život Gospe i svetoga Josipa, ali ipak stavljaju našeg Gospodina na vrh svih ljudskih aktivnosti. I tada možete biti sigurni da će On sve privući k sebi i potpuno zadovoljiti vašu glad i žeđ za pravednošću” (Pismo od 9. siječnja 1993., br. 20).

Ovdje nalazimo odraz cjelokupne teologije posvećujuće vrijednosti rada i običnog života, koju je sveti Josemaría istaknuo pozivajući se na godine Isusova skrivenog života u Nazaretu. Ovo gledište potvrđuje i Socijalni nauk Crkve kada stavlja ljudski rad u središte cjelokupnog društvenog pitanja. Stoga blaženi Alvaro vidi ovu prisodobu kao naglašavanje intrinzične solidarnosti svakog ljudskog rada, čak i onog ljudski najskromnijeg, u njegovoj sposobnosti da pomogne

ostvarivanju pravednijeg društvenog poretka.

Primjer krčmara

Utemeljitelj Opusa Dei bio je zadivljen figurom gostioničara u ovoj prispodobi, koji je usred svog profesionalnog rada onaj koji aktivno brine za potrebe povrijeđenog čovjeka: „Razmišljajmo i o tome kako prispodoba završava. Da bi se pobrinuo za ranjenika, Samaritanac je zatražio pomoć gostioničara. Kako bi uspio bez njega? Naš se Otac divio tom čovjeku, vlasniku gostionice. Prošao je nezapaženo, ali je ipak odradio najveći dio posla, djelujući u svom profesionalnom svojstvu. Razmatrajući ono što je učinio, trebali biste shvatiti da obavljajući svoj posao svi možete činiti kao što je on činio, jer svako zanimanje nudi mnoge mogućnosti pomoći potrebitima, bilo izravno ili neizravno. To je svakako slučaj s

liječnicima, odvjetnicima i poslovnim ljudima, koji se često nalaze u poziciji pomoći u rješavanju materijalnih potreba ljudi. Iako to možda nisu zakonski obvezni, oni shvaćaju da imaju obvezu u pravdi i milosrđu. Ali uredski službenici, trgovci ili poljoprivrednici također imaju mnogo prilika služiti drugima, ponekad možda unatoč velikim osobnim poteškoćama. Ne zaboravite, kao što sam već rekao, da vjerno obavljajući svoj svakodnevni posao, prakticiramo krepost milosrđa prema određenim ljudima i prema društvu u cjelini” (Pismo od 9. siječnja 1993., br. 21).

Svaki posao, koji se obavlja vjerno i s pažnjom prema potrebama drugih, može se i treba smatrati istinskim iskazom solidarnosti i milosrđa. Štoviše, istinski učinkovita pomoć, koja karakterizira autentično suosjećanje, često zahtijeva profesionalno rješenje. Kao što je

blaženi Alvaro rekao: „Briga za siromašne i bolesne trebala bi vas voditi, nadahnuti svećeničkom dušom i laičkim mentalitetom koji obilježavaju naš duh, da surađujete ili pokrećete socijalne programe koji imaju za cilj izliječiti, na istinski profesionalan način, mnoge od potreba čovječanstva. Škole za osposobljavanje za ljude ograničenih sredstava, centri za obrazovanje zemljoradnika, aktivnosti za napredak žena u ruralnim područjima, dispanzeri, škole u siromašnijim četvrtima velikih gradova.... To je more bez obala, kao i sav naš apostolski rad” (Pismo 9. siječnja 1993., br. 21).

Milosrđe ne samo da nam otvara oči za potrebe drugih, nego nas, kako je rekao sveti Ivan Pavao II., potiče da ih rješavamo na učinkovit način koji ne gubi iz vida istinsko dobro svake osobe. Blaženi Alvaro izražava istu ideju koristeći dva izraza koja je

skovao sveti Josemaría. Svećenička duša koju posjeduju svi kršćanski vjernici koji žive i rade usred svijeta, trebala bi ih voditi da otvore oči za potrebe drugih i nastoje ih rješavati njima svojstvenim laičkim mentalitetom i stručnim svjetonazorom.

U djelu *Rise, Let Us Be On Our Way*, izvještaju o vlastitom pozivu napisanom pred kraj života, Ivan Pavao II spominje način na koji laici vrše svoj poziv u svijetu: „Laici mogu ostvariti svoj pravi poziv u svijetu i postižu svetost ne samo svojim aktivnim angažmanom u pomaganju siromašnima i potrebitima, nego i prožimanjem društva kršćanskim duhom dok obavljaju svoje profesionalne dužnosti i daju primjer kršćanskog obiteljskog života. Ovdje ne mislim samo na vođe u javnom životu, nego i na mnoge ljude koji svoj svakodnevni život mogu pretočiti u molitvu, stavljajući Krista

u središte svoga djelovanja. Sve će ih privući k sebi i utažiti njihovu glad i žeđ za pravednošću (usp. Mt 5,6).“

I nastavlja: „Nije li to pouka koju možemo naučiti iz završnog dijela prispodobe o milosrdnom Samaritancu (Lk 10,34-35)? Nakon što je žrtvi previo rane, Samaritanac ga je doveo krčmaru i zamolio ga da se brine o njemu. Bez krčmara, što bi on mogao? Doista je krčmar, iza kulisa, obavio najveći dio posla. Svi možemo činiti kao što je on činio — izvršavati svoje dužnosti u duhu služenja. Izravno ili neizravno, svako zanimanje pruža mogućnosti pomoći potrebitima... Vjernim izvršavanjem profesionalnih dužnosti već izražavamo svoju ljubav prema pojedincima i društvu.”[8]

Ana Marta González

[1] Papa Franjo, Enc. *Fratelli Tutti*, br. 56.

[2] Ana Marta González, *En torno al Buen Samaritano. Lecturas del siglo XX*, 50, 3, str. 533-559, Scripta Theologica, 2018.

[3] Lk 10,25.

[4] Lk 10,29.

[5] Lk 10,36

[6] Lk 10,37.

[7] Benedikt XVI., *Deus caritas est*, br. 14.

[8] Sveti Ivan Pavao II., *Rise, Let Us Be On Our Way*, Warner Books, 2004., str. 115-116.